

Lisa 1. Kaasamise käigus esitatud märkuste arvestamise tabel

Ministeeriumid

Ettepaneku esitaja	Ettepanek/avaldus	Arvestamine
Haridus- ja Teadusministeerium	Visioon kutsub üles vähendama innovatsioonilõhet USA ja Hiinaga. Samas ei ole ette nähtud selget mehhanismi, mis tagaks toetamise jätkusuutlikkust varajases arenguetaapis olevate või läbimurdeliste tehnoloogiate puhul. Enamik olemasolevaid ja väljapakutud sekkumisi keskendub rakendustele väärtusahela lõpus, turule minekuks valmisoleku saavutamisele ja hangetele. Ilma investeringuteta madala TRLiga arendustegevustesse toetame jälle reaktiivsust, mitte proaktiivsust. Rõhutame, et tugev alusteadus on innovatsiooni eelduseks. Võttes arvesse, et dokument ise visandab pilti aastaks 2050, on tehnoloogiate ja avastuste varajane toetus väga oluline.	Teadmiseks võetud, kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu kosmose töögrupi aruteludes. Üldisemalt arvestatud seisukohapunktis 1 ning selle selgitustes. Innovatsioonilõhe vähendamine EL konkurentidega on oluline fookus.
Haridus- ja Teadusministeerium	Tundub, et määrus seab VKEdele märkimisväärseid rahalisi kohustusi. Määruse mõjuhinnangu alusel hõlmavad VKEde jaoks normide täitmisega seotud kulud järgmist: ca 200 000 <i>launch services</i> ; satelliitide toomiskulude tõus kuni 10%; ca 100 000 loa taotlemiseks ühele tootesarjale; täiendavad keskkonnanormidega seotud kulud (kuni 8 000). Määruse tekst isegi tunnistab ise, et uus raamistik võib kaasa tuua märkimisväärseid kulusid VKEdele, iduettevõtetele ja uutele tegijatele. See kajastub kas otseselt või kaudselt nii seletuskirjas kui ka konsultatsiooni tulemustes, kus ettevõtjad tõid ise selgelt välja, et need kulud võivad osutuda pärssivaks teguriks VKEde jaoks. Määrus ise lahendab seda nii, et kehtestatakse proportsionaalsusmeetmed, nagu lihtsustatud loamenetlused, võimalus rakendada lihtsustatud režiimi teatud juhtudel + toetatavad meetmed, nagu tehniline abi, juhised ja digitaalse ühisportaali väljatöötamine. Samas määrus ei ütle otse, millal hakkab rakenduma lihtsustatud kord, jätab vastutuse LRide asutustele, mis võib kaasa tuua ebavõrdset käsitlust ELis läbivalt. Erandeid ei ole ette nähtud ettevõtte suuruse vms alusel. Seega on proportsionaalsuse põhimõtte küll mainitud, kuid selle elluviimine on pigem hägune. Regulatsioon ei taga, et VKEdele kehtestatud kohustused oleksid vastavuses nende suutlikkusega. Siin on otsene mõju ka teadlastele, kes soovivad luua spin-out.	Üldiselt arvestatud. Küsimused seoses VKEdele tekkivate kulude ja proportsionaalsuse põhimõtte rakendamise kohta on arvesse võetud ja kirjeldatud mõjude analüüsis ja läbivalt. Eesti seisukohtades rõhutatakse, et proportsionaalsuse põhimõtte peab olema selgelt rakendatav ning lihtsustatud režiimi ja toetavate meetmete rakendamine väikestele ettevõtetele peab olema läbipaistev ja üheselt mõistetav.
Haridus- ja Teadusministeerium	Määrus nõuab, et kosmosevaldkonna operaatorid esitaksid kosmosemissiooni elutsüklile keskkonnajalajälje deklaratsiooni (LCA), kasutades selleks metoodikat	Teemat on käsitletud seisukohas 7. Nõustume, et keskkonnajalajälje

	<p>mida veel ei ole (?). Tekstis on järgmine: „<i>Today, none of the general sustainability frameworks (e.g. ESG, PEF) consider any of the specific environmental impacts of space activities.</i>” Ehk et hakatakse nõudma asju, mida pannakse paika alles praegu sama määrase raamistikus?</p>	<p>hindamise metoodika tuleks töötada välja rakendusaktidega ning seni kasutatakse parimaid olemasolevaid praktikaid. Oluline on, et nõuded oleksid realistlikud ja jõukohased ka väiksematele turuosalistele ning et metoodika väljatöötamisel kaasataks liikmesriike ja sektori eksperte.</p>
<p>Haridus- ja Teadusministeerium</p>	<p>Tutvustatakse <i>Union Space Label</i> kvaliteedimärgisena, kuid ei ole täpsustatud, mis on selle rakenduslik mõju. Märgis väidetavalt näitaks kõrget standardit ohutuse, vastupidavuse ja kestlikkuse osas. Siiski ei sisalda määrus ühtegi sõna selle kohta, milliseid eeliseid märgise saamine tegelikult annab, nt teistsugune kohtlemine, suurem nähtavus või eelisjuurdepääs. Samuti ei ole selge, kas see märgis võiks asendada või täiendada muid kvaliteedinäitajaid nt raamprogrammis <i>Seal of Excellence</i> vms, STEPis on vist ka oma kvaliteedimärgis olemas.</p>	<p>Kasutasime kommentaari EL Nõukogu kosmose töögrupi aruteludes.</p> <p>Euroopa Komisjoni selgituse kohaselt on kosmosemärgis vabatahtlik meede ning selle eesmärk on tunnustada ettevõtteid, kes täidavad nõudeid kõrgemal tasemel. Komisjoni hinnangul aitab see tugevdada Euroopa kosmosesektori mainet ja usaldusväarsust ning laiendada turuosa. Komisjoni tagasiside järgi saab kosmosemärgist kasutada näiteks hangetes, mille jaoks koostatakse koos EUSPA ja ENISA-ga juhendmaterjalid, metoodikad ja parimad tavad (Art 109).</p> <p>Eesti poolt leiame, et märgise praktiline väärtus (nt eelised hangetel, nähtavus) vajab siiski täiendavat selgitamist ning nõustume, et see info võiks olla määrukses selgemalt välja toodud.</p>

Justiits-Digiministeerium	ja	<p>Sisend eelnõu "Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek liidu kosmosetegevuse ohutuse, vastupidavuse ja kestlikkuse kohta ja teatis Euroopa kosmosemajanduse visioon“ jaoks</p> <p>Loamenetlus</p> <p>JDMi seisukoha kohaselt EL-i kosmosemääruse rakendamisega kaasneb kosmose valdkonna ettevõtjatele täiendav administratiivne täitmiskohustus.</p> <p>Loamenetlus on määruse kohaselt vajalik vähemalt kahes või enamas liikmesriigis-ettevõtte asukohariigis ning jurisdiktsioonis, kus kosmose suunaline majandustegevus toimub. Selles lähtuvalt kaasneb igale liikmesriigile kohustus arendada võimekus loataotluste menetluseks ja järelevalve teostamiseks.</p> <p>Loataotluse menetluskohustusest tingituna on vajalik määrata pädev vastutusasutus, millega kaasneb riigile täiendav finantsiline koormus, seoses kompetentse töötajaskonna leidmise ja nende palgakuluga.</p> <p>Vastutusasutusele tuleb anda õigus KORS-i erimeetmeteks, näiteks valdusesse sisenemiseks. Käesoleva määruse kohaselt on ebaselge, kas see hõlmab ka kosmost.</p>	<p>Kommentaar on arvesse võetud seisukohapunktis 3 ja selle selgituses (sarnaseid seisukohti on väljendanud ka TTJA, EIS). Eesti seisukohtades (seisukohapunktis 12) toome lisaks välja, et üleminekuperioodid peavad olema mõistlikud ning halduskoormus ei tohi olla ebaproportsionaalne.</p>
Justiits-Digiministeerium	ja	<p>Riiklik küberturvalisus</p> <p>Regulatsiooni muutmine küberturvalisuse vaatest ei ole otseselt tarvilik. Peame oluliseks, et 2. direktiivi (<i>NIS 2- direktiiv</i>) puudujäägid oleksid kaardistatud ning vastavalt tulemile oleks direktiiv täiendatud.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Eesti seisukohtades (seisukohapunkt 5) rõhutatakse, et tuleb vältida dubleerimist NIS2 ja EUSA vahel.</p>
Justiits-Digiministeerium	ja	<p>Tulenevalt vajadusest luua uus vastutusasutus, mille pädevuses on ka küberturvalisus, siis täieneb ettevõtja jaoks kohustuskooormis (<i>sh aruandluskohustus</i>). Kui ettevõtte tegeleb mitmes valdkonnas, siis tekib ka mitu järelevalveasutust.</p> <p>Tunneme ka muret, kuidas on kavandatud kolmandatest riikidest pärid ettevõtjate tegevust ELis. Sestap on oluline vaadelda seda IO kaitse ja ebaausa konkurentsi lähtekohast.</p>	<p>Kosmosetegevuse seaduses on kavas ette näha, et kübernõuete osas konsulteerib ja suhtleb TTJA pädeva asutusena otse RIAGA.</p>

Justiits- ja Digiministeerium	<p>Kosmosemääruse eelnõuga on tarvilik luua erinevaid keskselt juhitud sertifitseerimisi. Taolised sertifitseerimised põhinevad aegunud informatsioonil ning ei arvesta uuenduslikkusega ehk innovatsiooniga. Peame oluliseks, et innovatsiooni toetamiseks peame põhinema huvitatud asutuste koostööle, mitte administratiivsetele ettekirjutistele. Liigne halduskoormus ning aegunud regulatiivne raamistik võivad soodustada ettevõtjate siirdumist Euroopa Liidu aladest väljapoole, mis võivad suurendada meie mahajäämust ja muuta meid kolmandatest riikidest sõltuvaks (<i>nt Starlink</i>).</p>	<p>Kommentaar on arvesse võetud. Seisukohapunktis 1 rõhutame, et EUSA peab olema ajakohane, tehnoloogianeutraalne ning arvestama innovatsiooni ja sektori kiiret arengut. Toetame, et regulatiivne raamistik põhineks huvitatud asutuste koostööl, mitte liigselt administratiivsetel ettekirjutistel. Liigne halduskoormus ja ajale jalgu jäänud nõuded võivad pärssida ettevõtlust ning soodustada ettevõtjate lahkumist EL-i turult. Peame oluliseks, et sertifitseerimised oleksid paindlikud, proportsionaalsed ning toetaksid innovatsiooni ja ausat konkurentsi.</p>
Justiits- ja Digiministeerium	<p>Täpsustamist vajaks ka eelnõu sisuline ulatus: kas on kavas reguleerida kosmosesse saadetavate seadmete tootmist või kosmose kaudu EL territooriumil asuvatele isikutele teenuste pakkumist. Kosmoses tegelevad tänaseks ka riigid, kes ei kuulu Euroopa Liidu liikmesriikide hulka. Kui eelnõu eesmärgiks on ühepoolset piirangud seada kosmoses lendamises ja olemisele, siis see kindlasti mõjutab antud sfääris tegutsevaid ettevõtteid ning soodustab nende liikumist kolmandatesse riikidesse. Kui soovitakse piirata kolmandate riikide seadete kasutust, siis see võib tuua ka kaasa EL kodanike võimaluste vähenemise.</p>	<p>Teadmiseks võetud. Toome välja, et EUSA kehtiks EL piires pakutavatele kosmoseteenustele ja nendele objektidele/sellele taristule, mis toodab kosmosepõhiseid andmeid. Tootmist (ehk satelliitide või seadmete valmistamist) EUSA ei reguleeri iseseisvalt – tootjaid puudutavad nõuded rakenduvad ainult siis, kui nende seadmeid kasutatakse EL-is teenuste pakkumiseks või andmete edastamiseks (Art 2(4), põhjendus 25). EUSA keskmes on teenuste pakkumine - kõik kosmosepõhised teenused ja andmed, mis on suunatud EL-i territooriumil asuvatele isikutele või ettevõtetele, peavad vastama EUSA nõuetele, sõltumata sellest, kas</p>

		<p>teenusepakkuja või seadme tootja asub EL-is või kolmandas riigis.</p> <p>EUSA praegune sõnastus ei keela kolmandate riikide seadmete ega teenuste kasutust EL-is, kuid seab miinimumnõuded (ohutus, küberturvalisus, keskkond) kõigile, kes pakuvad teenuseid EL-i turul (Art 14–16, põhjendus 25).</p> <p>Kolmandate riikide ettevõtted saavad jätkuvalt pakkuda teenuseid EL-is, kui nad on registreeritud EL-i kosmoseobjektide registris (URSO) ja vastavad EUSA nõuetele.</p> <p>Kui kolmandate riikide seadmed või teenused ei vasta EL-i nõuetele, siis neid ei saa EL-i turul pakkuda – see on sarnane teiste EL-i sektoritega (nt meditsiiniseadmed, toiduohutus).</p>
Justiits- ja Digiministeerium	Kavandatakse ELi kosmose objektide andmebaasi loomist, kuid täpsustamist vajaks, kas tegemist on tsiviilobjektide või militaarotstarbelise registriga. Julgeolek (sh sõjaline kaitse) on riikide pädevuses. Peame oluliseks, et antud määrusega ei asuks EL piirama EL lepingu välist õigust.	Eesti toetab seisukohapunkti 2 määruses (artiklis 2) sätestatud, et kõik julgeoleku ja militaarobjektid peavad olema EUSAst väljas ning EL liikmesriikidel peab säilima pädevus riikliku julgeoleku küsimustes.
Justiits- ja Digiministeerium	<p>Sunnivahendi rakendamine ja karistamisõigus</p> <p>JDMi seisukoha kohaselt on tarvilik mõista, mida tähendab eelnõus termin „<i>periodic penalty payments</i>“. Vastavalt antud määratlusele rakendub antud valdkonna ettevõttele, kas KarS või asendustäitmise ja sunniraha seadus.</p> <p>Seni on „<i>periodic penalty payments</i>“ mõtestatud, kui sunniraha ehk tegemist on järelevalvemeetmega mitte karistusega. Kõiksugu muud „<i>penalties</i>“ ja „<i>sanctions</i>“ käivad karistusõiguse alla. Halduskaristusi tänaseks Eestis ei ole ning neid ei soovi</p>	Teadmiseks võetud. Kasutame tagasisidet EL nõukogu kosmosetöögrupis.

	<p>ka luua. Kui teistes riikides neid rakendatakse haldusmenetluse raamistikus, siis on meil väärteomenetlus (<i>süüteomenetlus</i>) ja sel juhul kehtib KarS § 2 lg 3, mille kohaselt sama süüteo eest ei või kedagi karistada mitu korda, sõltumata sellest, kas karistus on mõistetud Eestis või mõnes teises riigis. Kui isikule on muus riigis juba määratud karistus (<i>v.a haldusõiguslikud sunnimeetmed, nagu sunniraha</i>), ei ole Eestil võimalik sama teo eest uuesti kriminaalkaristust kohaldada.</p> <p>Sellegipoolest peame oluliseks seda, et „<i>periodic penalty payments</i>“ termin oleks üheselt mõistetav kõikides liikmesriikides.</p>	
Justiits- ja Digiministeerium	<p>Sisend ettevõtete huvidest lähtudes: EL-i kosmosemääruse puhul ei ole selge, kas täiendav regulatiivne koormus aitab kaasa kosmosesektori säilenõtketele arengule ning muudab Euroopa Liidu kosmoseettevõtteid maailmaturul konkurentsivõimelisemaks või luuakse piire Euroopa Liidu ühisturul arenguks.</p>	Arvestatud seisukohapunktis 1 ja selle selgituses.
Justiits- ja Digiministeerium	<p>Sisend riiklike huvide kohta: EL-i kosmosemäärus seab liikmesriikidele täiendava haldus- ja finantskoormuse, seoses vastutusasutuse loomisega. Ajal mil ELil on eesmärgiks EL regulatsioonide lihtsustamine, siis taolised kohustised ei ole kooskõlas liidu püüdlustega vähendada halduskoormust nii ettevõtjatele kui ka liikmesriikidele.</p>	Arvestatud üldiselt seisukohapunktis 1 ja selle selgituses ning nõustume, et kavandatavad meetmed peavad looma võimalikult vähe lisanduvat koormust. Tegemist on samas olulise kasvava valdkonnaga, mille osas on vaja EL ülelt visiooni ning liikmesriikide loodud siseriiklikud kosmosetegevuse seadused peaksid olema kooskõlas EUSAg.
Siseministeerium	<p>Siseministeerium toetab kosmosevaldkonna paremat reguleerimist, kuid soovib juhtida tähelepanu mõnede julgeolekuaspektidele.</p> <p>Kosmose määruse ettepanek ning Euroopa kosmosemajanduse visioon näitavad olulist suunda EL-is, mis rõhub kosmosevaldkonna strateegilisele tähtsusele, arengule ja kasvule ning on seotud riikide julgeoleku ja tehnoloogiliste vajadustega, et tagada mh kriitilised sideteenused. Areng antud valdkonnas on põimunud transformatiivsete tehnoloogiatega (nt kvanttehnoloogia, tehisintellekt) ning on oluline, et EL-is oleks ühtne õigusraamistik ja visioon, mis soosiks innovatsiooni, kuid tagaks kosmosevaldkonna tegevuste ohutuse, turvalisuse ja vastupidavuse.</p>	Arvestatud üldiselt ning seisukohapunktis 1.

Kaasnevad IT-arendused ja kompetentsi kasvu vajadus on paratamatu ning kosmosemajanduse visioon rõhutab ka suundi, kuidas EL-is nende väljakutsetega tegeleda. Siseministeeriumi vaatenurgast on oluline, et oleme varakult kaasatud ning teadlikud kosmosevaldkonna olulistest suundadest, strateegiatest, seostest ning arengutest, et suudaksime teha tulevikus informeeritud otsuseid.

Kosmose määruse ettepanek ning Euroopa kosmosemajanduse visioon on lahutamatult seotud siseturvalisuse ja -julgeoleku valdkonnaga, kajastades kaasaegse geopoliitilise ja tehnoloogilise maastiku nõudmisi. Kriitiliste kosmosepõhiste teenuste – nagu positsioneerimine, kaugseire ja side – usaldusväärne ning turvaline toimimine on muutunud olulisteks rahvusvaheliseks julgeolekuküsimusteks, kuna neist sõltub riigi julgeolek ja kriitiline infrastruktuur ning mitmed võtmesektorid.

Kosmose määruse ning sellega kaasnevate EL-i kesksete regulatsioonide kehtestamine loob ühtse raamistiku, mis vähendab killustatust liikmesriikides ning tagab sidusa ja läbipaistva järelevalve. Samuti on oluline, et kohustuslikud aruandlused, sertifitseerimised ja riskijuhtimise mehhanismid muudavad kogu valdkonna paremini kontrollitavaks ja läbipaistvaks, mis toetab siseturvalisust ning vähendab potentsiaalseid riske.

Siseministeerium on arvamusel, et määruse rakendamine võib suurendada ettevõtete ja avaliku sektori halduskoormust ning nõuda täiendavate IT-lahenduste ja oskuste arendamist, kuid mõistame, et see on vajalik, et hoida ära kosmosetegevusega seotud julgeolekuohtude avaldumist ning suurendada Euroopa sõltumatust ja tehnoloogilist iseseisvust. Oluline on, et kriitiliste teenuste kontroll oleks EL-i enda käes, vähendades kõrvalise geopoliitilise surve riski ning tagades kiire reageerimisvõime võimalikes kriisides.

Siseministeeriumi seisukoht on, et kosmose määruse elluviimine siseturvalisuse ja -julgeoleku seisukohast on oluline strateegiline samm, mis kindlustab EL-i positsiooni turvalise, kestliku ning kontrollitud kosmosevaldkonna eestvedajana. Ilma selge, ühtse ja tugevdatud regulatiivse raamistikuta jääks EL haavatavaks nii julgeolekuohte, geopoliitilisi pingeid kui ka tehnoloogilisi riske silmas pidades.

	Seetõttu on määruse rakendamine oluline nii tänase kui ka tuleviku Euroopa julgeolekupoliitika seisukohast.	
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) toetab kosmosemääruse eesmärki luua ühtne ja sidus õigusraamistik kosmosetegevuseks Euroopa Liidus (edaspidi EL). Kosmosemäärusest tulenev liikmesriikide koordineeritud koostöö, ühine register ja andmete vahetamine aitab TTJA hinnangul tagada nii kosmosemääruse kui ka Eestis kavandatud kosmosetegevuse seaduse (edaspidi KTS) eesmärged. Kavandatud kosmosemäärus on oma ülesehituselt arusaadav ja lihtsasti jälgitav.	Arvestatud seisukohapunktides 1 ja 4 ning nende selgituses.
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	Kosmosemääruse erinevus siseriiklikult kavandatud KTS-iga seisneb nii ettevõtjatele kui rakendusasutusele täpsustatud tehnilistes nõuetes ning loamenetluse pikemas tähtajas. TTJA hinnangul näeb kosmosemääruses kavandatav loamenetlus ette põhjalikuma kontrolli ning sellest tingitult on seatud ka oluliselt pikem menetlusaeg. Ettevõtja jaoks tähendab see vajadust oma tegevuse pikemaks etteplaneerimiseks. Rakendusasutuse jaoks seevastu tähendavad täpsemad nõuded täiendavate taustauuringute ja tehniliste hindamiste läbiviimist – samas ei sea kosmosemääruses ette nähtud menetlustähtajad hindamiseks tõenäoliselt takistusi. TTJA toetab ka kosmosemääruses kavandatavat <i>Agency</i> rolli, mis näeb ette toe ka liikmesriikidele tehniliste hindamiste läbiviimisel (artiklid 40-57). TTJA leiab, et <i>Agency</i> rolli liikmesriikide tehniliste hindamiste toetamises vajaks protseduurilisi täpsustusi, et rakendusasutus saaks reaalselt ette näha tehnilisteks hindamiseks vajalikku ressursi.	Arvestatud seisukohapunktides 4 ja 9 ning nende selgituses.
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	TTJA hinnangul tuleks seista selle eest, et Eesti ettevõtjad ei peaks Eestis kavandatud siseriikliku õiguse (KTS) ja kosmosemääruse jõustumisaegu arvestades tegema ebamõistlikke kulusid õigusaktidest tulenevate erisuste tõttu. Kui KTS planeeritakse jõustada juba 2026. aastal, siis kosmosemäärust nähakse jõustumas 2030. aastal. Leiame, et kosmosetegevust reguleeriva õigusraamistiku tihe muutumine võib kahjustada Eesti ettevõtete konkurentsi. Kuivõrd liidusisese kosmosetegevuse reguleerimine on siiski vajalik, leiab TTJA, et Eesti peaks seisma eelkõige mõistlike üleminekuperioodide rakendamise eest. Arvestama peaks muu hulgas näiteks seda, kuidas KTS kohaselt väljastatud tegevusload suhestuvad kosmosemääruse kohaste tegevuslubadega (millisel määral eeldab see Eesti ettevõtjatelt täiendavaid toiminguid).	Arvestatud seisukohapunktides 1, 3 ja 12 ning nende selgituses.

	Kokkuvõtlikult toetame kosmosemäärusega kavandatud regulatsiooni ning selle eesmärgi, kuid palume meie tagasiside Eesti seisukohtade loomisel arvestada.	
Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) Kosmosebüroo	<ul style="list-style-type: none"> • Millised on eelnõu positiivsed küljed? • Millised on võimalikud probleemkohad? Võimalusel palun tooge välja konkreetne problemaatiline säte/sätted ettepanekus ja täpsustage, kuidas neid sätteid võiksmurekoha lahendamiseks muuta. • Milliseid tehnilisi või sisulisi nõudeid tuleks arvesse võtta, et need ei seaks Eesti ettevõtteid või teadusasutusi ebavõrdsesse olukorda? • Milliste punktide eest peaks Eesti kindlasti ELi tasandil seisma? <p>Positiivsed küljed</p> <p>1. Killustatuse vähendamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Euroopa kosmosemäärus aitab vähendada õiguslikku killustatust Euroopa kosmosevaldkonnas, mis puudutab turvalisust, jätkusuutlikust ja kerksust. • Õigusliku killustatuse vähendamine aitab luua ühtsema, võrdsema, stabiilsema ja ettearvatavama juriidilise keskkonna ettevõtluse edendamiseks. <p>2. Lihtsam ligipääs siseturule</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti ettevõtted saavad pakkuda kosmoseandmeid ja -teenuseid kogu EL-is ilma täiendavate lubade takistusteta. • URSO (Union Register of Space Objects) ja e-sertifikaadid tagavad andmete ja teenuste vaba liikumise. <p>3. Toetus iduettevõtetele ja VKEdele</p> <ul style="list-style-type: none"> • Euroopa arvestab väikeste ettevõtete eripäradega (nt lihtsustatud riskihaldus, erandid keskkonnajalajälje arvutamisel kuni 2031). • EL pakub toetavaid meetmeid: <ul style="list-style-type: none"> ○ suutlikkuse suurendamise meetmed nagu juhendmaterjalid 	Osaliselt arvestatud seisukohapunktis 1. Üldiselt teadmiseks võetud ning käsitletud seletuskirja mõjude analüüsi all.

- tehniline abi mis seisneb sõltumatute ekspertide rühma loomises, mis toetab kosmoseobjektide operaatoreid tehniliste materjalide koostamisel
- digitaalsete lahenduste rahastus (*one-stop* infoportaal)
- EL hakkab kosmose ettevõtteid, kes vabatahtlikult panustavad kerksusesse, keskkonna jätkusuutlikusse ja turvalisusse rohkem kui vaja, toetama „EL kosmose märgi raamistikus“

4. Keskkonnasäästlikkus, turvalisus ja digitaalsed lahendused

- Eesti on allkirjastanud ESA nullprügi harta (*Zero Debris Charter*) ning toetab kosmoseprügi vähendamist kosmoses.
- Kosmoseobjektide elutsükli hindamine on osa ka Eesti loodava kosmose seaduse raamistikust.
- Digitaalsed tööriistad (nt URSO, e-sertifikaadid, EF-andmebaas) loovad potentsiaalselt võimalusi Eesti IT-sektorile.
- Eesti on tundud digitaalsete lahenduste eestkõneleja ning siin on võimalus taas seda rolli täita.

5. Rahvusvaheline konkurentsivõime

- Euroopa on täna üks tähtsamaid kosmoseandmete pakkujaid. Kosmosemäärus kaitseb Euroopa kaugseireandmete turgu ning sektorit laiemalt, aidates seeläbi konkurentsi hoida ja tugevdada.
- Eesti ettevõtted tegutsevad globaalsel turul suuresti EL-i õigusruumi alusel, mis hästi reguleeritud kujul suurendab usaldusväarsust.
- Globaalsel tasandil on täna näiteks USA turg rohkem reguleeritud kui Euroopa turg kosmose valdkonnas. Euroopa kosmosemäärus aitaks antud suhet tasakaalustada.

6. Koostöö ja osalemine EL-i kosmosevõrgustikes

- Eesti pädev asutus peaks hakkama osalema EL-i kosmosekerksuse võrgustikus (EUSRN) ja Euroopa küberturbe kriiside kontaktvõrgustikus EU-CyCLONe, mis koordineerivad küberturvalisust ja kriiside haldust. Siin on Eestil võimalus võtta juhtiv positsioon kosmose intsidentidega tegelemise korraldamises, et neid praktikad EL-is ühtlustada.
- Võimalus panustada standardite ja tehniliste nõuete väljatöötamisse.

Peamised probleemkohad

1. Institutsionaalne valmisolek

- Vajalik on piisav rahastus, tehniline pädevus ja personal kõikide määruses kirjeldatud tegevuste täiemahuliseks elluviimiseks, mis võib olla väikese riigi jaoks keeruline. Siin aitaks määruse järk-järguline rakendamine, mis annaks riikidele aega institutsionaalne valmisolek üles seada.
- Kuigi regulatsioon vähendab EL-i tasandil killustatust, nõuab see Eestilt uute menetluste ja järelevalvesüsteemide loomist.
- Riikidel võib olla raskusi kõigi regulatiivsete kohustuste täitmisega tähtaegselt.

2. Ettevõtete nõuete täitmise koormus

- Ettevõtetel, eriti iduettevõtetel ja VKE-del võib jääda vajaka ressurssidest, et uute raporteerimisnõuetega toime tulla (load, keskkonna jalajälje jälgimine, küberturbe protokollide järgimine, kosmoseprügi ennetamine, kokkupõrgete vältimine jne).
- Liigsed nõuded võivad pärssida ELi innovatsiooni ja uute kosmoseettevõtete pealekasvu.
- Liigsed nõuded võivad aeglustada missioonide arengut ja seega Euroopa ettevõtete konkurentsivõimet kosmosevaldkonnas.

3. Digilahenduste rakendamine

- Regulatsioon eeldab EL digitaalsete lahenduste kasutuselevõttu (nt URSO register, e-sertifikaadid, keskkonnajalajälje andmebaasid). Eesti peab tagama nende süsteemide integreerimise oma haldussüsteemidega, mis võib tekitada tehnilisi tõrkeid jms.

4. Keskkonnajalajälje hindamine ja andmete kogumine

- Kosmoseettevõtted peavad esitama keskkonnamõjude hindamise deklaratsiooni (EFD), mis nõuab keskkonna jalajäljega seotud andmete kogumist kogu missiooni jooksul ning tervest tarneahelast. Neid andmeid tuleb Euroopa Komisjoni andmebaasis jooksvalt koguaeg uuendada.

	<p>Väiksemad ettevõtted võivad vajada tuge, et täita neid nõudeid, eriti kui tarnijad asuvad väljaspool EL-i.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kosmosemäärus toob välja, et keskkonna jalajälje hindamise tööriistad on täna vähe arenenud ja vajavad alles väljatöötamist Euroopa Liidus laiemalt. <p>5. Üleminekuperioodide haldamine</p> <ul style="list-style-type: none"> Määrus rakendub uutele kosmoseobjektidele alates 2030. aastast, kuid sel hetkel kriitilises disainifaasis olevatele objektidele kehtib lisanduv 24-kuuline üleminekuperiood. Eesti peab tagama, et kõik osapooled (sh ettevõtted) oleksid teadlikud ja valmis vastama nõuetele õigeaegselt. <p>6. Rahvusvaheliste teenusepakkujate järelevalve</p> <ul style="list-style-type: none"> Kolmandate riikide teenusepakkujate registreerimine ja järelevalve toimub EL-i tasandil, kuid Eesti peab hiljem nendele riikidele tagama koostöö- ja andmevahetuse võimaluse. Kas ei või tekkida raskusi, kui kolmandate riikide seadusandlus ei ole EL-i omadega kooskõlas? EL lubab siin teostada järelvalvet, kuid kui peaks tekkima kahju, siis kuidas käib selle hüvitamine? <p>Erinevad lahendused</p> <p>1. Keskkonnajalajälje hindamise süsteem</p> <p>Probleem: Kosmoseettevõtted peavad esitama keskkonnajalajälje deklaratsioone ja andmeid.</p> <p>Lahendus:</p> <ul style="list-style-type: none"> EL arendab välja juhendmaterjalid ja lihtsasti kasutatavad tööriistad keskkonnajalajälje arvutamiseks. Pakkuda keskkonnajalajälje hindamist kosmosemissioonidele teenuse näol läbi eraettevõtete või rahvusvaheliste koostöövõrgustike. <p>2. Digitaalse andmevoo haldamine</p> <p>Probleem: Andmete kogumine, valideerimine ja edastamine EL-i andmebaasidesse</p>	
--	---	--

	<p>Lahendus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasutada olemasolevaid e-riigi andmehaldussüsteeme andmete koondamiseks. • Luua liides, mis võimaldab ettevõtetel andmeid automaatselt edastada. • Rakendada andmekvaliteedi kontrollmehhanismid (nt valideerimisreeglid, logid). <p>3. Küberturvalisuse ja riskihindamise nõuete täitmine</p> <p>Probleem: Kosmosemäärus nõuab küberturvalisuse riskihindamist kogu missiooni elutsükli jooksul.</p> <p>Lahendus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toetada ettevõtteid küberturbe riskide hindamisel ja testimisel läbi Eesti küberturbe harjutusväljaku initsiatiivi. Selle jaoks võiks olla vastav EL toetusmeede VKE-dele. 	
Eesti Tudengisatelliidi Sihtasutus	<p>Euroopa Komisjon tugineb õigusliku alusena ELi toimimise lepingu artiklile 114 (lk 3–4). Seletuskirjas rõhutatakse, et ELi toimimise lepingu artikkel 189 välistab ühtlustamise selgesõnaliselt, mistõttu valitigi artikkel 114. Sellest hoolimata ulatub ettepaneku ulatus vaieldamatult kaugemale siseturu takistuste kõrvaldamisest ja hõlmab kosmosepoliitika valdkonda (nt artiklid 64–70, 96–100). See võib seada määruse tühistamisvaidluste ohtu Euroopa Kohtus, sarnaselt tubakareklaami I (kohtuasi C-376/98) ja tubakareklaami II (kohtuasi C-380/03) juhtumitega. Komisjon on aga määruse hoolikalt sõnastanud siseturu meetmena, mis muudab sellise vaidlustamise pigem kohtuvaidluse riskiks kui tõenäoliseks tulemuseks. Määrus toimib NIS2 küberturvalisuse meetmete erinormina, mida kohaldatakse liidu kosmoseettevõtjatele (et vältida dubleerimist), jäädes samal ajal CERi täienduseks. Erinorm kehtib juhul, kui sama küsimus on hõlmatud mõlema režiimiga, kuid hübriidintsidendid – osaliselt kosmosespetsiifilised, osaliselt üldised IKT-intsidendid – tekitavad praktilist ebakindlust. Isegi kui kosmoseseadus jääb sisuliselt kehtima, kes teostab järelevalvet, kes võtab vastu intsidentide aruandeid ja kes määrab karistusi?</p>	<p>Teadmiseks võetud. Kasutame saadud tagasiside EL nõukogu kosmose töögrupi aruteludes.</p> <p>Seisukohtades rõhutame vajadust pöörata erilist tähelepanu liigse administratiiv- ja finantskoormuse vältimisele ning rõhutame proportsionaalsuse põhimõtte olulisust.</p>

Artiklid 93–94 kehtestavad intsidentide aruandlusvood ja liidu kosmose vastupidavusvõrgustiku (EUSRN), samas kui artikli 75(3) kohaselt on vaja koostööd CERi asutustega. See parandab koordineerimist, kuid jätab hübriidjuhtumite puhul siiski ebaselguse selle osas, milline asutus juhib intsidentidele reageerimist. Õhuruumi puhul puudub erisätte klausel. Määrus (EL) 2019/123 ja määrus (EL) 376/2014 reguleerivad juba lennuohutust, intsidentide aruandlust ja kõrgmäestikulende. Seletuskirjas näeb komisjon ette tulevase eeskirja kõrgmäestikulendude kohta. Kuni need eeskirjad puuduvad, püsivad pädevuskonfliktid: EASA/riiklikud lennuametid ja riiklikud kosmoseametid võivad mõlemad nõuda jurisdiktsiooni stardi või taassisenemise üle. Põhjenduspunktid (55)–(56) näevad ette koordineerimist Euroopa võrgu haldajaga stardi ja taassisenemise ajal, kuid jurisdiktsiooni kattumine lennuametitega ei ole täielikult lahendatud.

Põhjenduspunktid (6)–(7) viitavad otseselt avakosmoselepingu (OST) VI artiklile. Määruse eesmärk on toetada liikmesriike nende kohustuste täitmisel, nõudes valitsusväliste tegevuste lubamist ja pidevat järelevalvet (artikkel 6).

Liidu omandis olevate varade puhul annab loa aga komisjon (artiklid 11–12). Kuna EL ise ei ole OST-ga seotud, ei pruugi ELi tasandi load rahvusvahelise õiguse kohaselt arvesse võtta. Ettepanekus suunatakse vastutus toetuslepingute kaudu ja nõutakse liikmesriikidelt järelevalve teostamist oma jurisdiktsiooni alla kuuluvate operaatorite üle, kuid jääb ebaselgeks, kas liikmesriike tuleb endiselt pidada rahvusvaheliselt vastutavaks. See kattumine tekitab ebakindlust selle osas, kes kannab rahvusvahelist vastutust kahju tekkimise korral.

Ettepanek sekkub otseselt äritegevusse vastavuskulude kaudu (lk 7–8), mis võivad ebaproportsionaalselt langeda VKEde ja idufirmade õlule. Kuigi artikkel 10 kehtestab leebemad režiimid (riskijuhtimise piiramine kriitiliste funktsioonidega ja IOD/IOV missioonide vabastamine jalajälje deklareerimisest), langevad paljud kulud siiski VKEde kanda ka pärast seda, kui nad demonstratsioonimissioonidest kaugemale jõuavad. Kuigi absoluutkulud on suurte operaatorite jaoks kõige

	<p>suuremad, lasub VKEdel ja idufirmadel oma ressurssidega võrreldes ebaproportsionaalselt suur koormus.</p> <p>VI jaotises tutvustatakse tugimeetmeid, kuid need keskenduvad pigem juhendamisele, tehnilisele abile ja sihipärasele rahastamisele kui laiaulatuslikule rahalisele leevendusele. Tudengite juhitud projektid, nagu Eesti Tudengisatelliit ja Eesti Tudengirakett, kvalifitseeruksid artikli 5 kohaselt „teadus- ja haridusasutusteks“. Seega käsitletakse neid autoriseerimise ja registreerimise eesmärgil liidu kosmoseoperaatoritena. Ettepanekuga kehtestatakse aga haridusvaldkonnas tegutsejatele leebemad tingimused artiklites 10, 62 ja 96(8)(b). Vaatamata neile meetmetele seisavad tudengiprojektid endiselt silmitsi autoriseerimise ja registreerimisega seotud halduskoormusega, mis võib olla märkimisväärne väikeste mittetulunduslike organisatsioonide jaoks. Seetõttu tuleks selgitada, kuidas liikmesriigid peaksid neid kohustusi proportsionaalselt kohaldama puhtalt hariduslikele projektidele, et selliseid algatusi ei takistataks panustamast oskuste arendamisse ja innovatsiooni liidu kosmosesektoris.</p> <p>Samal ajal on ettepanekul selged tugevused. See pakub ühtlustamist, asendades erinevad riiklikud autoriseerimis- ja registreerimiskorrad ühise liidu raamistikuga, mis peaks parandama operaatorite õiguskindlust. Liidu kosmosevastupanuvõime võrgustiku (EUSRN) loomine on positiivne samm koordineeritud intsidentidele reageerimise ja teabe jagamise suunas liikmesriikide vahel. Määruses võetakse arvesse ka proportsionaalsuse põhimõtet, kehtestades VKEdele, idufirmadele, teadus- ja haridusasutustele ning IOD/IOV missioonidele leebemad eeskirjad.</p> <p>Lõpuks, nõudes valitsusväliste tegevuste süstemaatilist lubamist ja järelevalvet, rakendab see liikmesriikide kohustusi vastavalt VI OST artiklile ja aitab viia liidu praktika kooskõlla rahvusvaheliste kosmoseõiguse standarditega.</p>	
Maa- ja Ruumiamet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Turvalisus on ELi tegevuse keskne osa. Kavandatav ELi kosmoseakt tagab kooskõla liidu olemasolevate ohutuspoliitikate ja õigusaktidega. Mis on ka väga oluline Eestile antud olukorras. Seega oleks lennunduse ja kosmose kokkupuutepunktid ühtselt reguleeritud. 2. Regulatsioonide ühtlustatus ja ühtne raamistik kosmose valdkonnale -> kuid negatiivne pool on, et ka bürokraatiat tundub juurde tulevat. 	<p>Arvestatud üldiselt. Kommentaar kinnitab üldist toetust EUSA eesmärkidele ning tõstatatud probleemkohad on juba laiemalt arvesse võetud ja kajastuvad ka Eesti seisukohtades.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Proportsionaalsuse põhimõtted ja õiguslik kindlus -> toetab mh ka innovatsiooni 4. Raamistik küberkaitse aspektidele ja riskijuhtimisele. 5. Keskkonnasäästlikkuse aspektid on ühtselt reguleeritud/lahendatud, kuid kas need ka kõikide organisatsioonide poolt täidetavad on <p>Probleemkohad</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kolmandate riikide operaatorid – näiteks RHS on neile Eestis kehtestatud erinõuded (ei pea kaasama pakkujaid kolmandatest riikidest) 2. Väikesed ja keskmised ettevõtted – nende õiguste eest seismine oluline, sest Eestis teisi vist polegi 3. Teadusasutused – kuidas nemad saaksid ka kosmose valdkonnas kaasa lüüa? <p>Kokkuvõtteks võib öelda, et ühtne raamistik on teretulnud, ja ehk seeläbi saab tuule tiibadesse ka mõni kosmoseettevõtte Eestis.</p>	<p>Osa tagasisidest saame kasutada EL nõukogu kosmosetöörühma töös.</p>
--	---	---